

С. Я. Єлецьких,
доктор економічних наук,
ORCID 0000-0002-8709-0496;

Т. І. Свинаренко,
кандидат економічних наук;

К.Г. Петрищева,
аспірант,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ВРАХУВАННЯМ КРИТЕРІЮ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Постановка проблеми. Провідними вченими-економістами теоретично обґрунтовано та рекомендовано до впровадження в практику підприємницької діяльності безліч методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства, але внутрішні та зовнішні умови його діяльності потребують їх подальшого вдосконалення та створення таких методик, що прискорюють час для прийняття важливих стратегічних рішень. Крім того, сучасні світові умови характеризуються наявністю кризових проявів, непрогнозованістю та нестабільністю як світової, так і внутрішньої політичної та економічної ситуації, що суттєво впливає на фінансову безпеку будь-якого підприємства. У зв'язку із цим сучасні методики оцінювання фінансової безпеки повинні враховувати не тільки фінансовий стан суб'єкта господарювання, а й зовнішні умови його функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Більшість авторів [1-4] віддають перевагу оцінюванню фінансової безпеки за допомогою інтегрального показника. Вказаний підхід має як переваги: зведення всіх характеристик діяльності підприємства в єдиний показник, можливість порівняння рівнів фінансової безпеки підприємств; так і недоліки: відсутність єдності серед авторів стосовно питання вибору груп коефіцієнтів для визначення рівня фінансової безпеки, він є досить складним у використанні та потребує багато часу. К. Тимошенко [5], Л. Петренко [6], О. Сусіденко [7], В. Храпкіна [8] та інші пропонують визначати рівень фінансової безпеки за допомогою таких методів: інтегральної бальної оцінки, кластеризації, методів нечітких множин. Основним недоліком вказаних підходів є використання великої кількості показників, складність розрахунків. Питання вибору оптимальної, прийнятної та зручної методики залишається відкритим.

Метою дослідження є розгляд існуючих підходів щодо оцінювання фінансової безпеки, їх апробація на прикладі підприємств машинобудівної та металургійної галузі та вибір найбільш оптимального та прийняттого методу, виявлення на основі прове-

дених розрахунків переваг та недоліків існуючих підходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що основним недоліком багатьох методик є використання великої кількості показників для визначення стану фінансової безпеки. Так, автором О. Малик [1] використано 55 коефіцієнтів, О. Пономаренко [4] – 42. Такий підхід ускладнює розрахунки та вимагає більше часу для проведення аналізу.

Більшість авторів для оцінки фінансової безпеки підприємства використовують показники фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, ризику та рентабельності, ділової активності.

Додатково О. Малик [1] виокремлює у загальному показнику рівня фінансової безпеки наступні складові: бюджетно-податкову складової фінансової безпеки, страхову, інвестиційну, фондову, грошово-кредитну. О. Пономаренко [4] вважає за доцільне розраховувати рівень фінансової безпеки із врахуванням таких груп показників: якісних показників оцінки ВФБ (внутрішньої фінансової безпеки) для сфери забезпечення зростання доходності капіталу; часткових якісних показників ВФБ сфери формування фінансових ресурсів; якісних показників оцінки ВФБ для сфери забезпечення стабільності підприємства; якісних показників інвестиційно-інноваційної сфери.

Авторська методика оцінки фінансової безпеки враховує оцінку внутрішніх та зовнішніх загроз та включає елементи, представлені в табл. 1.

На основі вказаної методики авторами розраховано рівень фінансової безпеки підприємств машинобудівної та металургійної галузі у такій послідовності:

1) визначено частку грошових коштів в активах, розраховано коефіцієнти ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності;

2) залучено до оцінки фінансової безпеки підприємств експертів, компетентних у заданій галузі (керівник фінансового відділу, керівник планово-економічного відділу, провідний економіст, началь-

Таблиця 1

Авторська методика оцінки фінансової безпеки підприємства
(розвинуто авторами на підставі [10, 11, 12])

Назва показника	Ум. позн.	Формула	Норм. значення	Напрямок зміни
I. Аналіз внутрішніх загроз				
1. Показник структури балансу				
1.1 Частка грошових коштів в активах	Чгр/а	Ф1 (ряд 1165) : (ряд 1300)	За планом	Збільшення
2. Показники ліквідності				
2.1 Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	Кл.п	Ф.1 (сума ряд 1195) : (ряд. 1695)	>1	Збільшення; критичне значення КЛ.П = 1; при КЛ.П <1 підприємство має неліквідний баланс. Якщо КЛ.П = 1-0,5 підприємство своєчасно ліквідує борги
2.2 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Кл.а	(Ф№1, р.1166 + р.1167) або 1165 /Ф№1, р.1695	Кл.а = 0,2-0,35	Збільшення
2.3 Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	Клгп	Вхідний грошовий потік: вихідний грошовий потік	Він вказує на достатність вхідних грошових потоків протягом досліджуваного періоду для забезпечення вихідних грошових потоків	
3. Показники фінансової стійкості				
3.1 Маневреність робочого капіталу	Мроб.кап.	Ф1(сума ряд 1101-1110 або 1100):(ряд 1195-ряд 1695)	За планом	За планом
3.2 Коефіцієнт фінансової залежності	Кфін.зал.	Ф1(ряд 1300) :(ряд1495)	<2,0	зменшення
4. Показники ділової активності				
4.1 Додана вартість	ДВ	Ф.2 (ряд 2190 або 2195 +ряд 2505+ряд2510)	За планом	Чим більший розмір доданої вартості створеної на підприємстві, тим більші в нього можливості формувати фонди споживання і збільшувати частку власного капіталу в активах
4.2 Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	Коб.к.	Ф.2 (ряд 2000): Ф1 сума ряд 1120-1165 гр. 3+4)x0,5	За планом	Збільшення
4.3 Тривалість обороту коштів в розрахунках	Тоб.к.розр.	365:(Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках)	За планом	Зменшення
5. Показники рентабельності				
5.1 Валова рентабельність	Рвал	Ф2(ряд 2090 або 2095) : (ряд 2050)x 100	За планом	Збільшення
5.2 Коефіцієнт окупності виробничих витрат	Кок.вир.вит	Ф 2 (ряд 2050) : (ряд 2090 або 2095)	За планом	Зменшення
5.3 Коефіцієнт ефективності грошового потоку за підприємством	РГП	Чистий грошовий потік: вихідний грошовий потік		Зростання
II. Аналіз зовнішніх загроз діяльності підприємств				
1. Зміна законодавчої бази	Ззак	Позитивна оцінка у разі прийняття законодавчих нормативів, що сприяють підприємницькій діяльності		Збільшення(за сумою балів)
2. Темп зростання валютного курсу	Твк	(Валютний курс за звітний період - валютний курс за попередній період) / Валютний курс за попередній період	Вказує на стабільність національної валюти	Помірне коливання
3. Індекс інфляції	Ті	Характеризує зміну у часі загального рівня цін на товари та послуги		Зменшення
4. Надійність банківської установи, через яку проводяться розрахунки та в якій розміщено кошти на депозит	Нб	1) репутація на ринку банківських послуг; 2) рівень відсоткової ставки за депозитами (чим вище, тим нижче бал, що надається експертом); 3) компетентність спеціалістів, що проводять обслуговування; 4) розташування відділень; 5) швидкість проведення розрахунків; 6) проведення заходів фінансового моніторингу співробітниками банку; 7) інформація стосовно стану фінансової установи із зовнішніх джерел та оцінка її достовірності		Збільшення (за сумою балів)
5. Політична та економічна ситуація в країні	Пек	Позитивна оцінка у разі стабільної ситуації в країні та навпаки		Збільшення (за сумою балів)

Таблиця 2

**Розрахунок вагових коефіцієнтів для визначення інтегрального показника
(складено та розраховано авторами відповідно до [13])**

Група та назва показників	Бали, визначені експертами					Вага показників					Загальна сума за експертами	Вагові коефіцієнти			
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5					
I Аналіз внутрішніх загроз															
1. Показник структури балансу															
1.1 Частка грошових коштів в активах	10	10	10	10	10	0,0730	0,0752	0,0758	0,0735	0,0719	0,3694	0,0739			
2. Показники ліквідності (платоспроможності)															
2.1 Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	10	10	9	9	10	0,0730	0,0752	0,0682	0,0662	0,0719	0,3545	0,0709			
2.2 Коефіцієнт ліквідності абсолютної	10	9	10	10	10	0,0730	0,0677	0,0758	0,0735	0,0719	0,3619	0,0724			
2.3 Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	10	9	9	10	10	0,0730	0,0677	0,0682	0,0735	0,0719	0,3543	0,0709			
3. Показники фінансової стійкості															
3.1 Маневреність робочого капіталу	4	4	3	3	4	0,0292	0,0301	0,0227	0,0221	0,0288	0,1328	0,0266			
3.2 Коефіцієнт фінансової залежності	5	5	5	6	5	0,0365	0,0376	0,0379	0,0441	0,0360	0,1921	0,0384			
4. Показники ділової активності															
4.1 Додана вартість	9	9	8	8	9	0,0657	0,0677	0,0606	0,0588	0,0647	0,3175	0,0635			
4.2 Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках	8	8	7	8	8	0,0584	0,0602	0,0530	0,0588	0,0576	0,2880	0,0576			
4.3 Тривалість обороту коштів в розрахунках	8	8	9	9	9	0,0584	0,0602	0,0682	0,0662	0,0647	0,3177	0,0635			
5. Показники рентабельності															
5.1 Валова рентабельність (прибутковість)	6	7	7	7	6	0,0438	0,0526	0,0530	0,0515	0,0432	0,2441	0,0488			
5.2 Коефіцієнт окупності виробничих витрат	5	4	5	5	5	0,0365	0,0301	0,0379	0,0368	0,0360	0,1772	0,0354			
5.3 Коефіцієнт ефективності грошового потоку за підприємством	8	8	7	8	8	0,0584	0,0602	0,0530	0,0588	0,0576	0,2880	0,0576			
II. Аналіз зовнішніх загроз діяльності підприємств															
1. Зміна законодавчої бази	8	7	7	8	8	0,0584	0,0526	0,0530	0,0588	0,0576	0,2804	0,0561			
2. Темп зростання офіційного валютного курсу долара США	9	9	10	9	10	0,0657	0,0677	0,0758	0,0662	0,0719	0,3472	0,0694			
3. Індекс інфляції	9	8	9	8	9	0,0657	0,0602	0,0682	0,0588	0,0647	0,3176	0,0635			
4. Надійність банківської установи, в яку розміщено кошти на депозит	10	10	10	10	10	0,0730	0,0752	0,0758	0,0735	0,0719	0,3694	0,0739			
5. Політична та економічна ситуація в країні	8	8	7	8	8	0,0584	0,0602	0,0530	0,0588	0,0576	0,2880	0,0576			
Загальна сума балів експертів	137	133	132	136	139										

ник служби економічної безпеки, головний бухгалтер);

3) експертами здійснено бальну оцінку розрахованих груп коефіцієнтів, що визначають внутрішній стан фінансової безпеки підприємств (показники структури балансу, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності) та бальну оцінку показників, що характеризують зовнішнє середовище їх діяльності (зміни законодавчої бази, темп зростання валютного курсу, індекс інфляції, надійність банківської установи, через яку прово-

дяться розрахунки, політична та економічна ситуація в країні);

4) відповідно до методики наведеної у [13] визначено вагові коефіцієнти для розрахунку інтегрального показника рівня фінансової безпеки діяльності підприємств;

5) обмеженість ресурсного забезпечення вимагає врахування при визначенні бальних оцінок критерію фінансового ресурсозбереження.

Результати розрахунків наведено в табл. 2.

Функція для розрахунку інтегрального показника визначається за формулою:

$$Y = 0,0739X_1 + 0,0709X_2 + 0,0724X_3 + 0,0709X_4 + 0,0266X_5 + 0,0384X_6 + 0,0635X_7 + 0,0576X_8 + 0,0635X_9 + 0,0488X_{10} + 0,0354X_{11} + 0,0576X_{12} + 0,0561X_{13} + 0,0694X_{14} + 0,0635X_{15} + 0,0739X_{16} + 0,0576X_{17}, \quad (1)$$

де X_1 – бальна оцінка за показником частка грошових коштів в активах;

X_2 – бальна оцінка за показником коефіцієнта точної ліквідності;

X_3 – бальна оцінка за показником абсолютної ліквідності;

X_4 – бальна оцінка за показником ліквідності грошового потоку;

X_5 – бальна оцінка за показником маневреності робочого капіталу;

X_6 – бальна оцінка за коефіцієнтом фінансової залежності;

X_7 – бальна оцінка за показником доданої вартості;

X_8 – бальна оцінка за коефіцієнтом оборотності коштів в розрахунках;

X_9 – бальна оцінка тривалості оборотності коштів в розрахунках;

X_{10} – бальна оцінка валової рентабельності;

X_{11} – бальна оцінка за коефіцієнтом окупності виробничих витрат;

X_{12} – бальна оцінка за коефіцієнтом ефективності грошового потоку;

X_{13} – бальна оцінка щодо зміни законодавчої бази;

X_{14} – бальна оцінка темпу зростання офіційного валютного курсу долара США;

X_{15} – бальна оцінка індексу інфляції;

X_{16} – бальна оцінка надійності банківської установи, де розміщено грошові кошти;

X_{17} – бальна оцінка політичної та економічної ситуації в країні.

Згідно з запропонованою формулою у дослідженні здійснено розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки підприємств металургійного та машинобудівного комплексу з позиції фінансового ресурсозбереження за період 2014-2017 рр. (табл. 3).

Порівняльний аналіз напрямку зміни інтегрального показника фінансової безпеки досліджуваних підприємств з позиції фінансового ресурсозбереження наведено на рис. 1.

Представляється доцільним зіставлення отриманих результатів щодо фінансової безпеки із показниками фінансового стану та ймовірності банкрутства підприємств за загальноприйнятими підходами [9, 14]. Аналіз показників фінансового стану підприємства, розрахованими за моделлю Г. Савицької [9], представлено в табл. 4.

Таблиця 3

Інтегральний показник фінансової безпеки металургійних та машинобудівних підприємств з позиції фінансового ресурсозбереження (розраховано авторами)

	2013	2014	2015	2016	2017
ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод"	7,9222	6,8648	6,8507	7,6918	7,4289
ПрАТ "Дружківський завод металевих виробів"	8,3994	6,6956	7,6881	7,7945	7,6310
ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"	7,8722	5,1038	6,0065	7,5140	7,6894
ПАТ "Енергомашспецсталь"	4,8751	3,5343	4,0539	4,5744	4,5521
ПАТ "Кременчугський автомобільний завод АвтоКрАЗ"	4,9858	4,8357	4,4659	3,8901	4,9115
ПАТ "Старокраматорський машинобудівний завод"	5,3886	4,5564	5,5359	5,7212	5,4591
ПАТ "Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес"	6,7490	4,2865	5,0545	6,6098	5,9581
ПАТ "Харківський підшипниковий завод"	4,8167	3,2261	3,1458	4,0500	4,0842
ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь"	5,9357	4,8226	4,6850	6,1243	6,1270
ПАТ "Краматорський завод важкого верстатобудування"	5,8854	4,1211	4,1144	4,7680	5,5092

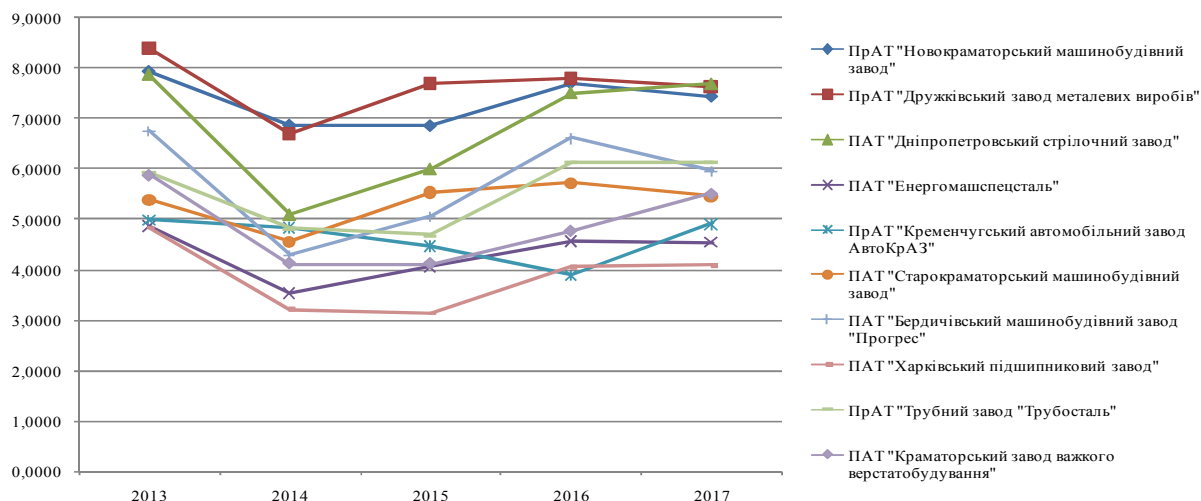

Рис. 1. Динаміка інтегральних показників фінансової безпеки підприємств машинобудівної та металургійної галузі з позиції фінансового ресурсозбереження (складено авторами)

Таблиця 4

Аналіз фінансового стану підприємств машинобудівної та металургійної галузі за моделлю Г. Савицької (розраховано авторами за [9])

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод"	-2,38	-2,05	-2,36	-2,19	-2,56
ПрАТ "Дружківський завод металевих виробів"	-2,96	-3,10	-3,70	-3,08	-4,02
ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"	-2,38	-2,45	-2,61	-2,96	-3,32
ПАТ "Енергомашспецсталь"	-1,57	-5,48	4,71	6,04	6,23
ПрАТ "АвтоКрАЗ"	-0,89	-3,90	-6,88	-10,41	-39,43
ПАТ "Старокраматорський машинобудівний завод"	-3,26	-1,89	-1,63	-4,54	-2,11
ПАТ "Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес"	-3,55	-3,51	-4,41	-6,14	-5,72
ПАТ "Харківський підшипниковий завод"	-1,34	-0,35	3,41	2,89	3,17
ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь"	-29,37	-73,91	-132,34	-75,08	-59,08
ПАТ "Краматорський завод важкого верстатобудування"	-0,74	-1,43	3,83	3,23	2,94

Відповідно до моделі оцінки фінансового стану підприємства Г. Савицької високий ризик банкрутства мають такі підприємства, як: ПАТ «Енергомашспецсталь», ПАТ «Харківський підшипниковий завод», ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування».

Здійснимо оцінку ймовірності банкрутства за моделлю О. Терещенка [9]:

$$Z=1,5X1+0,08X2+10X3+5X4+0,3X5+0,1X6, \quad (2)$$

- де X1 – чистий грошовий потік / зобов’язання;
- X2 – валюта балансу / зобов’язання;
- X3 – прибуток / валюта балансу;
- X4 – прибуток / виручка від реалізації;
- X5 – виробничі запаси / виручка від реалізації;
- X6 – виручка від реалізації / валюта балансу.

Інтерпретація значень:

- Z>0,55 – задовільний стан;
- 0,55>Z>-0,55 – потрібен додатковий аналіз;
- Z<-0,55 – незадовільний фінансовий стан.

Результати розрахунків представлено в табл. 5.

Згідно з розрахунками, проведеними за моделлю оцінки фінансового стану О. Терещенка неза-

довільний фінансовий стан мають ті ж самі підприємства, що й за попередньою методикою, а також ПрАТ «АвтоКрАЗ», ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод», ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес».

З метою підтвердження інтерпретації авторських розрахунків здійснено оцінку банкрутства підприємств відповідно до моделі Е. Альтмана [14] (формула 3)

$$Z= -0.3877 - 1.073*X1 + 0.0579*X2 \quad (3)$$

де X1 – коефіцієнт поточної ліквідності (оборотні активи / короткострокові зобов’язання);

X2 – коефіцієнт капіталізації ((довгострокові зобов’язання + короткострокові зобов’язання) / Власний капітал).

Інтерпретація значень:

Z<0 – вірогідність банкрутства < 50% та зменшується із зменшенням Z;

Z>0 – вірогідність банкрутства >50% та збільшується із збільшенням Z;

Z=0 – вірогідність банкрутства = 50%

Результати розрахунків представлено в табл. 6.

Таблиця 5

**Оцінка ймовірності банкрутства машинобудівних та металургійних підприємств
за моделлю О. Терещенко (розраховано авторами за джерелом [9])**

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод"	0,79	2,14	4,17	2,67	0,00
ПрАТ "Дружківський завод металевих виробів"	1,71	-0,21	2,10	1,97	2,55
ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"	2,95	2,52	2,87	6,90	5,76
ПАТ "Енергомашспецсталь"	-1,34	-15,83	-20,42	-7,51	-5,28
ПрАТ "АвтоКрАЗ"	0,32	-0,57	-1,25	-0,95	-0,44
ПАТ "Старокраматорський машинобудівний завод"	0,00	-0,62	1,75	0,31	-1,48
ПАТ "Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес"	-0,21	-1,29	-2,85	1,23	0,35
ПАТ "Харківський підшипниковий завод"	-2,72	-16,32	-14,34	-4,97	-2,55
ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь"	-0,60	-0,45	1,13	1,58	1,21
ПАТ "Краматорський завод важкого верстатобудування"	0,26	-8,12	-7,39	-4,96	-0,09

Таблиця 6

**Діагностика банкрутства машинобудівних та металургійних підприємств
за моделлю Е. Альтмана (розраховано авторами за джерелом [14])**

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод"	-5,29	-3,66	-6,60	-5,12	-4,25
ПрАТ "Дружківський завод металевих виробів"	-3,83	-4,44	-6,10	-4,54	-3,60
ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"	-28,39	-18,36	-11,79	-20,63	-9,69
ПАТ "Енергомашспецсталь"	-0,80	-0,90	-0,65	-0,61	-0,62
ПрАТ "АвтоКрАЗ"	-0,86	-1,16	-0,40	2,51	291,69
ПАТ "Старокраматорський машинобудівний завод"	-6,57	-12,13	-3,32	-2,70	-2,10
ПАТ "Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес"	-1,46	-1,32	-1,01	-1,74	-1,30
ПАТ "Харківський підшипниковий завод"	-1,30	0,05	-1,22	-1,05	-1,34
ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь"	-1,77	-0,41	-0,68	-0,87	-1,03
ПАТ "Краматорський завод важкого верстатобудування"	-0,92	-9,16	-1,05	-0,87	-0,88

Відповідно до моделі діагностики банкрутства Е. Альтмана вірогідність банкрутства наступних підприємств наближається до 50%: ПАТ «Енергомашспецсталь», ПАТ «Бердичівський машинобудівний завод «Прогрес», ПрАТ «Трубний завод «Трубосталь», ПАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування», вірогідність банкрутства ПрАТ «АвтоКрАЗ» протягом 2013-2015 років наближається до 50%, а у 2016 та 2017 роках – більше 50%, також

вірогідність банкрутства ПАТ «Харківський підшипниковий завод» протягом досліджуваного періоду наближається до 50%, а у 2014 році ненабагато більше 50%.

Порівняльна характеристика моделей Г. Савицької, О. Терещенка, Е. Альтмана з авторською методикою оцінки фінансової безпеки наведено в табл. 7.

Таблиця 7

**Порівняльна характеристика моделей ймовірності банкрутства
з авторською методикою (авторська розробка)**

Назва моделі Назва підприємства	Модель оцінки фінансового стану підприємства Г. Савицької	Модель оцінки ймовірності банкрутства О. Терещенко	Модель діагностики банкрутства підприємства Е. Альтмана	Авторська методика оцінки фінансової безпеки підприємства з позиції фінансового ресурсозбереження
1	2	3	4	5
ПрАТ "Новокраматорський машинобудівний завод"	Фінансове становище підприємства стабільне	Задовільний фінансовий стан, у 2017 році – потрібен додатковий аналіз	Вірогідність банкрутства набагато менше 50%	Нормальний стан фінансової безпеки, у 2014, 2015 роках – задовільний стан фінансової безпеки
ПрАТ "Дружківський завод металевих виробів"	Фінансове становище підприємства стабільне	Задовільний фінансовий стан, у 2014 році – потрібен додатковий аналіз	Вірогідність банкрутства набагато менше 50%	Нормальний стан фінансової безпеки, 2014 рік – задовільний стан фінансової безпеки

1	2	3	4	5
ПАТ "Дніпропетровський стрілочний завод"	Фінансове становище підприємства стабільне	Задовільний фінансовий стан	Вірогідність банкрутства набагато менше 50%	Нормальний стан фінансової безпеки, в 2014, 2015 роках – задовільний стан фінансової безпеки
ПАТ "Енергомашпесталь"	Високий ризик банкрутства 2015 - 2017 роки	Незадовільний фінансовий стан	Вірогідність банкрутства наближається до 50%	Фінансова безпека підприємства під загрозою
ПрАТ "АвтоКрАЗ"	Фінансове становище підприємства стабільне	У 2013 та 2017 рр - потрібен додатковий аналіз, 2014 - 2016 – незадовільний фінансовий стан	Вірогідність банкрутства наближається 50%, у 2016 та 2017 роках набагато більше 50%	Фінансова безпека підприємства під загрозою
ПАТ "Старокраматорський машинобудівний завод"	Фінансове становище підприємства стабільне	2014, 2017 роки – незадовільний фінансовий стан; 2013, 2016 роки – потрібен додатковий аналіз; 2015 – задовільний стан	Вірогідність банкрутства набагато менше 50%	Задовільний стан фінансової безпеки; 2014 рік – фінансова безпека підприємства під загрозою
ПАТ "Бердичівський машинобудівний завод "Прогрес"	Фінансове становище підприємства стабільне	2014, 2015 роки – незадовільний фінансовий стан; 2013, 2017 роки – потрібен додатковий аналіз; 2016 рік – задовільний стан	Вірогідність банкрутства наближається до 50%	Задовільний стан фінансової безпеки; 2014 рік – фінансова безпека підприємства під загрозою
ПАТ "Харківський підшипниковий завод"	Високий ризик банкрутства 2015 - 2017 роки	Незадовільний фінансовий стан	Вірогідність банкрутства наближається до 50%, у 2014 році більше 50%	Фінансова безпека підприємства під загрозою
ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь"	Фінансове становище підприємства стабільне	2013 рік – незадовільний фінансовий стан; 2014 рік – потрібен додатковий аналіз; 2015 - 2017 роки – задовільний стан	Вірогідність банкрутства наближається до 50%	Задовільний стан фінансової безпеки; 2014, 2015 роки – фінансова безпека підприємства під загрозою
ПАТ "Краматорський завод важкого верстатобудування"	Високий ризик банкрутства 2015 - 2017 роки	2013 рік – потрібен додатковий аналіз; 2014 - 2017 роки – незадовільний фінансовий стан;	Вірогідність банкрутства наближається до 50%, у 2014 році набагато менше 50%	2013, 2017 роки – задовільний стан фінансової безпеки; 2014 - 2016 роки – фінансова безпека підприємства під загрозою

Відповідно до проведених розрахунків фінансова безпека більшості підприємств під загрозою, лише ПрАТ «НКМЗ», ПрАТ «ДрЗМВ», ПАТ «Дніпропетровський стрілочний завод» мають нормальний або задовільний стан фінансової безпеки.

Зауважимо, що відповідно до моделі оцінки Г. Савицької ПрАТ «АвтоКрАЗ» та ПрАТ «Трубний завод «Трубосталь» мають стабільне фінансове становище, але відповідно до моделі О. Терещенка та Е. Альтмана їх фінансовий стан нестабільний, вірогідність банкрутства наближається до 50% або більше 50%, невідповідність результатів розрахунків можлива через високе значення коефіцієнта оборотності вказаних підприємств.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до проведених розрахунків 70% досліджених підприємств мають незадовільний стан фінансової безпеки з позиції фінансового ресурсозбереження або стан фінансової безпеки під загрозою. Розроблена авторська методика дозволяє окрім внутрішніх загроз фінансової безпеки врахувати, також, і зовнішні фактори. З метою зменшення загроз фінансової безпеки підприємств машинобудівної та металургійної галузі необхідна розробка дієвого механізму планування та прогнозування діяльності на підприємствах, що враховуватиме вплив зовнішнього та внутрішнього середовища.

Література

1. **Малик О.В.** Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2015. 263 с. 2. **Могилина Л.А.** Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Суми, 2015. 21 с. 3. **Лотоцький М.Я.** Капіталізація в системі фінансової безпеки підприємств України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Чернігів, 2016. 20 с. 4. **Пonomarenko О.Е.** Формування стратегій фінансової безпеки суб'єктів господарювання промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Харків, 2013. 21 с. 5. **Тимошенко К.С.** Фінансовий механізм фінансової безпеки суб'єктів підприємництва: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Дніпропетровськ, 2015. 310 с. 6. **Петренко Л.М.** Моделювання процесів управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці». Київ, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2010. 17 с. 7. **Сусіденко О.В.** Формування системи забезпечення фінансової безпеки підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2015. 220 с. 8. **Храпкіна В.** Ідентифікація ризиків у системі управління фінансовою безпекою підприємства. *Економіка*. 2015. №1 (133). С. 42 – 47. 9. **Тринька Л.Я., Іванчук (Липчанська) О.В.** Фінансовий аналіз: [навчальний посібник]. Київ: Алерта, 2014. 768 с. 10. **Цал-Цалко Ю.С.** Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник. – 2-е вид. перероб. і доп. Київ: ЦУЛ, 2002. 360 с. 11. **Ізмайлова К.В.** Фінансовий аналіз: навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип. Київ: МАУП, 2001. 152 с. (С. 142–144). 12. **Фінансовий менеджмент:** навч. посіб. / за заг. ред. В.М. Бороноса. Суми: Вид-во СумДУ, 2012. 539 с. URL: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html> (дата звернення: 10.03.2018). 13. **Макарова И.Л.** Аналіз методів определения весовых коэффициентов в интегральном показателе общественного здоровья. *Символ науки*. 2015. №7. С.87 – 94. 14. **Модель Альтмана (Z-счет Альтмана).** Прогнозирование банкротства бизнеса. Формулы. URL: <http://finzz.ru/model-altmana.html#> (Дата звернення: 30.10.2018). 15. **Єлєцьких С.Я., Петрищева К.Г.** Фінансова безпека підприємства в управлінні грошовими. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 3 (49). С. 101-106.

References

1. Malyk O.V. (2015). Formuvannya mekhanizmu upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Formation of the mechanism of financial security management of the enterprise]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].

2. Mohylina L.A. (2015). Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Management of financial security of enterprises in conditions of economic instability]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].

3. Lototskyi M.Ya. (2016). Kapitalizatsiia v systemi finansovoi bezpeky pidpriemstv Ukrainy [Capitalization in the system of financial security of Ukrainian enterprises]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Chernihiv [in Ukrainian].

4. Ponomarenko O.E. (2013). Formuvannya stratehii finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvannya promyslovosti [Formation of financial security strategies for business entities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Tymoshchenko K.S. (2015). Finansovyi mekhanizm finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva [Financial mechanism of financial security of subjects of entrepreneurship]. *Candidate's thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

6. Petrenko L.M. (2010). Modeliuvannya protsesiv upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Modeling of the processes of financial security management of the enterprise]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, State Higher Educational Institution "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman" [in Ukrainian].

7. Susidenko O.V. (2015). Formuvannya systemy zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Formation of the financial security system of the enterprise]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].

8. Khrapkina V. (2015). Identyfikatsiia ryzykiv u systemi upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstva [Identification of risks in the system of financial security management of the enterprise]. *Ekonomika – Economy*, 1 (133), pp. 42 – 47 [in Ukrainian].

9. Trynka L.Ya., Ivanchuk (Lypchanska) O.V. (2014). Finansovyi analiz [Financial Analysis]. Kyiv, Alerta [in Ukrainian].

10. Tsal-Tsalko Yu.S. (2002). Finansova zvitnist pidpriemstva ta yii analiz [Financial Reporting of an Enterprise and Its Analysis]. 2nd form. recycling and add. Kyiv, CEL [in Ukrainian].

11. Izmailova K.V. (2001). Finansovyi analiz [Financial Analysis]. 2nd form, stereotype. Kyiv, MAUP [in Ukrainian].

12. Boronos V.M. (Eds.). (2012). Finansovyi menedzhment [Financial Management]. Sumy, Sumy State University [in Ukrainian].

13. Makarova I.L. (2015). Analiz metodov opredeleniya vesovykh koeffitsiyentov v integral'nom pokazatele obshchestvennogo zdorov'ya [Analysis of methods for determining weights in the integral index of public health]. *Simvol nauki – Science symbol*, 7, pp. 87 – 94 [in Russian].

14. Model' Al'tmana (Z-schet Al'tmana). Prognozirovaniye bankrotstva biznesa. Formuly [Altman model (Altman Z-score). Forecasting bankruptcy business. Formulas]. Retrieved from <http://finzz.ru/model-altmana.html#> [in Russian].

15. Yeletsykykh S.Ya., Petryshcheva K.H. (2017). Finansova bezpeka pidpriemstva v upravlinni hroshovyvymy [Enterprise financial security in the management of financial resources]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3 (49), pp. 101-106 [in Ukrainian].

Єлецьких С. Я., Свинаренко Т. І., Петрищева К. Г. Методичні підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності із врахуванням критерію фінансового ресурсозбереження

Метою статті є дослідження методів оцінки фінансової безпеки, їх апробація на прикладі підприємств машинобудівної та металургійної галузей, виявлення переваг та недоліків існуючих методичних підходів, створення власної авторської методики. Вивчення основних підходів щодо оцінки фінансової безпеки підприємства дозволяє побачити, що більшість вчених визначають рівень фінансової безпеки за допомогою інтегрального показника. Перевагою вказаного методу є зведення всіх характеристик підприємства в єдиний показник, а серед недоліків можна виділити такі: складність розрахунків, відсутність єдності серед авторів стосовно вибору показників та вагових коефіцієнтів. У статті запропоновано авторську методику оцінки фінансової безпеки підприємства, визначено її рівень, здійснено аналіз фінансового стану підприємств машинобудівної та металургійної галузей за допомогою моделі Г. Савицької, О. Терещенка та Е. Альтмана та проведено порівняння отриманих результатів.

Ключові слова: фінансова безпека, інтегральний показник, внутрішні загрози, зовнішні загрози.

Єлецьких С. Я., Свинаренко Т. І., Петрищева К. Г. Методические подходы оценки финансово-экономической безопасности субъектов предпринимательской деятельности с учетом критерия фінансового ресурсосбережения

Целью статьи является исследование методов оценки финансовой безопасности, их апробация на примере предприятий машиностроительной и металлургической отраслей, рассмотрение преимуществ и недостатков существующих методических подходов, составление авторской методики. Изучение основных подходов по оценке финансовой безопасности предприятия позволяет увидеть, что большинство ученых определяют уровень финансовой безопасности при по-

мощи интегрального показателя. Преимуществом указанного метода является сведение всех характеристик предприятия в единый показатель, а среди недостатков можно выделить следующие: сложность расчетов, отсутствие единого мнения среди авторов относительно выбора показателей и весовых коэффициентов. В статье предложена авторская методика оценки финансовой безопасности предприятия, определен ее уровень, осуществлен анализ финансового состояния предприятий машиностроительной и металлургической отраслей при помощи модели Г. Савицкой, О. Терещенко и Э. Альтмана, а также произведена оценка полученных результатов.

Ключевые слова: финансовая безопасность, интегральный показатель, внутренние угрозы, внешние угрозы.

Yeletsykh S., Svinarenko T., Petrisheva K. Methodical approaches to assessing the financial and economic security of business entities, taking into account the criterion of financial resource saving

The purpose of the article is studying of the methods of financial security assessment, their approval on an example of the enterprises of machinebuilding and metallurgical branch, investigation of the advantages and lacks of the existent methodical approaches, composition of the own author method. Analysis of the main approaches of the enterprise's financial security assessment permits to consider, that majority of scientists defines the financial security level by means of the integral index. The advantage of the appointed method is composition of all enterprise's characteristics to the single index, and among the shortages we can point the calculation complexity, the absence of the single opinion among the authors concerning the selection of indicators and weight coefficients. The own author method of financial security assessment is offered in the article, also author defines its level, analyses financial state of the machinebuilding and metallurgical enterprises by means of G. Savitska, O. Tereshenko E. Altman models. Also author makes estimation of the results.

Keywords: financial security, integral index, internal threats, external threats.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2019

Прийнято до друку 28.03.2019